

کیهان

یکی از آسیب‌های اقتصادی، رشوه و ارتشاء است. البته این آسیب تنها به حوزه اقتصادی محدود نمی‌شود، بلکه آثار و پیامدهای آن حوزه‌های دیگر به ویژه اجتماعی را نیز در بر می‌گیرد. از این رو در آموزه‌های اسلامی پس از رباخواری مساله رشوه به عنوان یکی از آسیب‌های جدی مورد توجه قرار گرفته و بسه عناوین گوناگونی از آن آثار و پیامدهای زیانبار این پدیده خطرناک در حوزه‌های اقتصادی و اجتماعی است.

رشوه : مصداق بارز حرام خواری

آموزه‌های قرآنی اموری چون رباخواری، رشوه خواری ومکاسب حرام را به صراحت به عنوان آتش معرفی می‌کند و با تعبیری چون «سحت» بر آن است تا انسان را از آن دور نگه دارد؛ زیرا وقتی انسان مری را آتش بداند، به طور طبیعی به آن نزدیک نمی‌شود تا دامنگیرش شود، چه رسد که آتشی در درونش پدید آرد.

رشوه وزای‌های عربی از ریشه «ر ش و» و به سه صورت: با فتح، ضم و کسر «راه» به کار رفته است. این کلمه مفرد است و جمع آن «رِشا» یا «رِشا»(با ضم یا کسر راه) است که در فارسی به معنای مزد است. (مجمع البحرین، ج ۱، ص ۱۸۴)

البته این واژه در قرآن نیامده است، ولی واژه‌هایی چون «سحت» و باطل و که دارای معنای علمی است در قرآن آمده که شامل رشوه و هر مال حرامی می‌شود؛ زیرا رشوه مالی است که شخص به قاضی و سوسی قضاات و حاکمان سرازاری می‌کند و رشوه می‌دهد تا پاره‌ای از اموال مردم را به گناه و ناحق بخورید در حالی که حرمت آن را می‌دانید. از این‌ایه به دست می‌آید که الاله و سرازیر کردن مالی به حکام و قضات برای خوردن مال دیگران به باطل از مصادیق مکاسب حرام است. شیخ نوری، در مجمع البیان در ذیل آیه می‌نویسد که مراد از حکام، قضاات هستند. (مجمع البیان، ج ۱ - ۲، ص ۳۶۶) البته این نظر در روایتی از امام رضاع) نیز تأیید شده است. (تفسیر نورالثقلین، ج ۱، ص ۱۷۶، ح ۶۱۳) همچنین در روایتی امیرالمؤمنین(ع) «سحت» در آیه را بر رشوه تطبیق داده است. (نورالثقلین، ج ۱، ص ۶۴۴) علامه طباطبایی (ره) در تفسیر این آیه می‌گوید: «الله (مصدر

تدلّو) در چاه کردن دلو برای کشیدن آب است و منظور از آن در آیه مبارکه، رشوه دادن به حاکمان است که کنایه لطیف و زیبایی بر این مطلب است که حکم مورد نظر رشوه دهنده را به منزله آب ته چاه قرار داده که به وسیله دلو رشوه، از آن بیرون کشیده می‌شود». (المیزان، ج ۲، ص ۵۲، ذیل آیه ۱۸۸سوره بقره)

❖ از نظر آموزه‌های دینی هم رشوه گیری حرام است و هم رشوه دهی. پس رشوه دهنده و رشوه گیرنده هر دو عملی حرام و گناهی نابخشودنی انجام می‌دهند و مالی که از این طریق به دست می‌آید نه تنها تصرف در آن جایز نیست بلکه به عنوان آتش می‌بایست از آن دوری کرد.

از حرمت دادن رشوه می‌توان استنباط کرد که گرفتن رشوه نیز حرام است؛ چرا که لازمه حرمت رشوه دادن، این است که گرفتن آن نیز حرام باشد). (مصباح الفقهیه، ج ۱، ص ۲۳۴)
پس در این آیه برداخت رشوه به حاکمان به منظور دستیابی به اموال دیگران مورد نیهی خداوند قرار گرفته است و این مطلبی نیست که بر کسی پوشیده باشد؛ چرا که ناروایی و حرمت برداخت رشوه به منظور جلب نظر حاکمان و قضاوت ایشان به سود رشوه دهنده حکمی معلوم برای همگان است و کسی نمی‌تواند مدعی شود که از این حکم بی‌خبر است.

از این آیه می‌توان به دست آورد که این حکم عقلی است که مورد تأیید شارع مقدس قرار گرفته است. به این معنا که خداوند در فطرت و عقل آدمی این معنا را نهاده که ظلم و باطل را بشناسد و از آن‌ها اجتناب کند. شریعت در حقیقت همان حکم فطری را مورد تأکید و امضا قرار داده است. پس کسی نمی‌تواند مدعی شود که از کارحرامی

رشوه ؛ آتشی در جان آدمی

❖ از نظر آموزه‌های وحیانی اسلام رشوه دادن به نامهای دیگری چون هدیه و حق حساب وپول چایی و شیرینی ومژدگانی وتعبیری ازاین قبیل تغییری در ماهیت آن نمی‌دهد ودرهمه این عناوین، رشوه محسوب می‌شود.

چون رشوه خواری آگاه نیست؛ زیرا شخص می‌داند که مالی را می‌دهد تا حقی را ناحق و باطلی را حق جلوه دهد. این شخص شکی ندارد که چنین شیوه‌ای باطل و ظلم است.

خدای تعالی در آیات ۶۲ و ۶۳ سوره مائده، از «سحت خواری» باز داشته است؛ چرا که انسانی که رشوه خواری می‌کند آتشی را در درون خویش قرار می‌دهد که او را می‌سوزاند و هنگامی که قیامت به پا شود این شخص در آن زمان به حالت تجسم اعمال خواهد دید که در درونش چیزی جز آتش نینداخته و آن چیزی که گمان می‌کرد مایه رشد و قدرت بدنی او می‌شود، مالی حرام بوده که آتش را به جانش افکنده است.

پس از نظر روحی و روانی، رشوه خواری همانند دیگر اقسام حرام خواری چون ربا، چیزی جز آتش درونی نیست. لذا خداوند به شدت از آن برحذر می‌دارد و با بیان عذاب عظیم و الیم از مردم می‌خواهد تا از هر گونه حرام خواری از جمله رشوه خواری پرهیز کنند.(مائده، آیات ۴۱ و ۴۲ و ۶۲ و ۶۳)

روایات معصومین، ارتشاء (گرفتن رشوه) را از مصادیق کفر دانسته است؛ پیامبر اکرم (ص) فرموده است: «اگر رشوه دوری کنید؛ زیرا این کار کفر است و رشوه خواری بوی بهشت را استشمام نمی‌کند». امام صادق (ع) نیز در این باره می‌فرماید: «رشوه در مورد احکام، کفر به خدا بزرگ و رشوه را است». (وسائل، ج ۳، ص ۳۳، باب ۵، ح ۱). رسول و ارتشاء مانع اجرای عدالت

رشوه خواری یکی از بزرگ ترین موانع اجرای عدالت اجتماعی بوده و هسست و سبب می‌شود، قوانین – که باید حافظ منافع همه رشوه خواری باشد - به سود طبقات نیرومند، به کار بیفتد، لذا اسام مسئله رشوه خواری را به شدت تقبیح و محکوم کرده است و یکی از گناهان کبیره محسوب می‌شود.

پسنا به دلالت آیات و روایات «رشوه» یکی از مذموم ترین و زشت‌ترین کارهایی است که ممکن است از یک مسلمان صادر شود.

از همین روست که مسلمانان از اقدام به رشوه دادن و رشوه گرفتن و برداخت رشوه‌ی یا واسطه شدن، نپهی شده‌اند. در مصحوب هم شدیدترین الفاظ و کلمات، رشوه دهنده، رشوه گیرنده و واسطه میان آن دو را تهدید و نفرین کرده است. در برخی روایات رشوه دهنده و گیرنده به نام مشرک توصیف شده‌اند.(ر.ک: مستدرک الوسائل، میرزا حسین نوری، ج ۱۷، ص ۲۵۵؛ میزان الحکمه، ری شهری، حدیث شماره ۷۲۵۵ - ۷۲۶۷)

رشوه خواری مایه ننگ و واماندگی

از نظر اجتماعی رشوه خواری نیز آثار سوویی به دنبال خواهد داشت؛ زیرا خداوند برای رشوه خواری را به عنوان «سحت» معرفی کرده است و سخت به معنای استحصال، واماندگی و مایه ننگ آمده است. پس کسی که رشوه خواری می‌کند نه تنها در جامعه، اعتباری کسب نمی‌کند و با اموال باطل نمی‌تواند خود را در طبقات اجتماعی بالا ببرد، بلکه این حرام خواری موجب ننگ و بدنامی او می‌شود و مراد او را به عنوان رباخور و رشوه ورشوه و مانند آن سیرکوت می‌زنند.

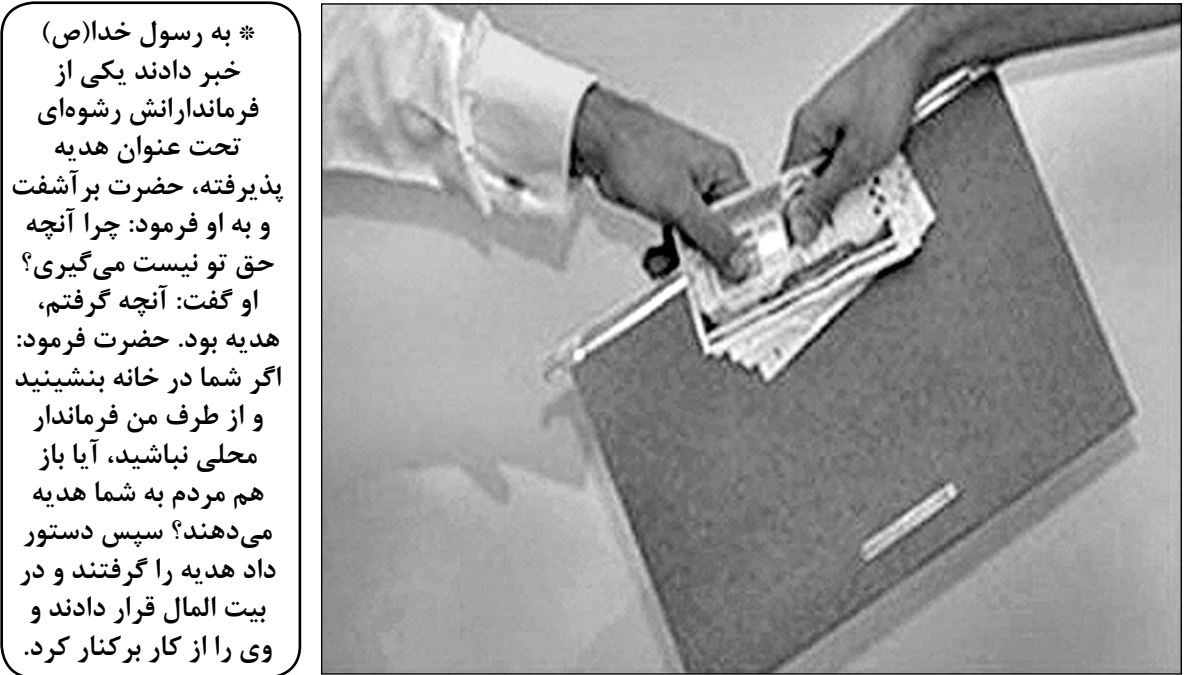
از سسوی دیگر، رشوه خواری و رشوه خوار با رشوه خواری نمی‌تواند خود را از مشکلات رهایی بخشد، زیرا این گونه اعمال نتیجه عکس می‌دهد و به جای آنکه او را از مشکلات برهاند در کارش وامنده می‌سازد و در نهایت دچار استیصال شده و اصل و ریشه خود را به گونه‌ای از دست می‌دهد که به سادگی با کوچک ترین امری بر زمین می‌افتد و تمام زحمتاش به هدر می‌رود؛ زیرا رشوه دهنده با مالی که می‌دهد کارش را به سادگی حل می‌کند ولی به همان سادگی می‌تواند ریشه خودش و رشوه گیرنده را بزند و نه تنها موجب بدنامی و مایه ننگ او شود، بلکه به اعتبار اینکه سخت است می‌تواند به سادگی از هم فروپاشد و آن حضرت در جایی دیگر می‌فرماید: شش چیز است که شخص صون پس از مرگش از آن بهره مند خواهد شد: ۱. فرزندان صالحی که برای او طلب آموزش کند؛ ۲. قرآنی که از او باشد و مورد استفاده قرار گیرد؛ ۳. درختی که می‌نشانند؛ ۴. چاه آبی که احداث می‌نماید؛ ۵. چشمه آبی که در او خدا جاری می‌کند، ۶. سنت و روش نیکی که پس از او مردم به آن عمل می‌کنند.(همان، حدیث ۵)
خداوند هم چنین در آیه ۲ سوره مائده از مردم می‌خواهد تا در کارهای نیک و خیر مشارکت و تعاون داشته باشند و شکی نیست که صدقات در قالب موقوفات به سبب استمرارش از مصادیق بارز معاونت در کارهای خیر و نیک است. اما اینکه چگونه وقف در اقتصاد مقاومتی می‌تواند نقش ایفا کند باید گفت که وقتی اموالی در قالب موقوفات در اختیار جامعه مسلمین قرار می‌گیرد، ایسن فرصت به عموم مردم داده می‌شود تا از آن بهره مند شوند و به شکلی هزینه‌های عمومی مردم کاهش می‌یابد. همین کاهش هزینه‌ها، موجب افزایش ثروت و قدرت را از بیرون وارد می‌کند و دچار وابستگی دیگر می‌شود و فرصت تولید و کارهای دیگر را فراهم می‌آورد. در نظر بگیرید که جامعه، نیازمند یک مکان آموزشی باشد. در اینجا شخصی قسمتی از ثروت خود را ملک یا مال خود را در اختیار این بخش قرار می‌دهد و این گونه هزینه‌های عمومی نهادهای دولتی کاهش می‌یابد و در جایی دیگر سرمایه گذاری می‌شود. این موجب می‌شود که کار دیگری با همین بودجه ایجاد شود و شغل و تولیدی صورت گیرد. در اینجا همه مردم به شکلی از این سرمایه گذاری دولت در بخش دیگر نیز سود می‌برند. به سخن دیگر، با یک کار

معارفMaaref@kayhan.ir

بررسی ماهیت رشوه و ارتشاء و آسیب های اقتصادی و اجتماعی آن

رشوه ؛ آتشی در جان آدمی

■ مرتضی طباطبائی

❖ براساس آیات و روایات «رشوه» یکی از مذموم‌ترین و زشت ترین کارهایی است که ممکن است از یک مسلمان صادر شود. از همین روست که مسلمانان از اقدام به رشوه دادن و رشوه گرفتن و پرداخت رشوه‌ی یا واسطه شدن، نپهی شده‌اند. روایات معصومین با شدیدترین الفاظ و کلمات، رشوه دهنده، رشوه گیرنده و واسطه میان آن دو را تهدید و نفرین کرده است.

آن نظم و سامانی که به نیرنگ ساخته بر هم زند.

یک مسلمان واقعی باید از رشوه خواری پرهیز کند؛ زیرا این گونه اموال، صفا و طراوت و برکت را از اجتماع انسانی می‌برد همان طور که کندن پوستِ درخت باعث پژمردگی و یا خشکیدن آن می‌گردد.

(تفسیر نمونه، ج ۴، ص ۳۸۶)

از نظر قرآن سکوت در برابر رشوه گیری و رشوه دهی گناهی نابخشودنی است. از این روست که رتائوتین وعالمان مسیحی و احبار و دانشمندان یهودی به خاطر بی‌تفاوتی و بی‌قدرت قضایی به خویش مورد توبیح خداوند قرار گرفتند.(مائده، آیه ۶۳)

به هر حال، رشوه ضرره‌ای زیادی به اجتماع وارد می‌کند. وقتی کسانی بتوانند با پول به همه خواسته‌های خود برسند، بی‌پولان یا کسانی که رشوه را به هر دلیل پرداخت نمی‌کنند، در رسیدن به حق خود با مشکلات فراوانی روبه رو می‌شوند. وقتی که مسئولین در قبال انجام کارها به گرفتن رشوه عادت کنند، دیگر برای افرادی که رشوه پرداخت نمی‌کنند به خوبی انجام وظیفه نمی‌کنند و نظام اداری به فساد کشیده می‌شود.بهین علت علمایی چون مقدّس اردبیلی از عقل به عنوان دلیل مستعمل بر حرمت رشوه یاد کرده‌ اند؛ چنانکه در کتاب «مجمع الفائده والبرهان» آمده است: «علت حرمت رشوه را می‌توان از عقل و نقل از حیت قرآن و اجماع مسلمین و سنت استفاده نمود.» (مقدس اردبیلی، مجمع الفائده و البرهان فی شرح اِرشاد الاذّهان، ج ۱۲، ص ۴۹،دفتر انتشارات اسلامی، قم، ۱۴۰۱قمری)

برهمن اساس آیات عظام تقلید آقایان: امام، بهجت، خامنه‌ای، صافی، فاضل، مکارم و نوری در فتاوای خود آورده‌ اند؛ پرداخت پول یا اموالی، از سسوی مراحجه‌کننده، به کارمندان اداره‌ها- که وظیفه ارائه خدمات به مردم را دارند- منجر به فساد اداره خواهد شد که از نظر شرعی حرام است. گرفتن آن بر دریافت کرده‌نیز حرام است و حق تصرف در آن را ندارد.(امام، تحریر الوسیله، ج ۲، کتاب القضا، م ۶
آیت‌الله خامنه‌ای، اجوبه الاستفتات، ص ۱۲۴۶ و ۱۲۴۷
آیت‌الله فاضل، جامع‌المسائل، ج ۱، ص ۹۷۲
آیت‌الله مکارم، استفتاات، ج ۲، ص ۶۶۴ و ۶۶۵
آیت‌الله صافی، جامع‌المسائل، ج ۲، ص ۱۵۴ و

صفحه ۶
یک شنبه ۱۸ خرداد ۱۳۹۳
۱۰ شعبان۱۴۳۵ - شماره ۲۰۷۹۲
چرا آنچه حق تو نیست می‌گیری؟ او گفت: آنچه گرفتم، هدیه بود. حضرت فرمود: اگر شما در خانه نشینید و از طرف من فرماندار محلی نباشید، آیا باز هم مردم به شما هدیه می‌دهند؟ سپس دستور داد هدیه را گرفتند و در بیت المال قرار دادند و وی را از کار برکنار کرد. (تفسیر نمونه، ج ۲، ص ۴)

در مورد فرق بین هدیه و رشوه، آیه الله فضل لکنرانی می‌گوید: رشوه، بذل(دادن) چیزی است به قصد جلب توجه و متمایل کردن گیرنده به منظور اینکه به نفع دهننده حکم کند یا او را بر ظلم یا مصیبت کمک کند، ولی هدیه، بذل است به قصد قرب یا به قصد دوستی با هدیه گیرنده.(جامع المسائل، ج ۲، ص ۷۲۷۶)

رشوه و ارتشاء در قوانین کشور

رشوه در معنا چیزی است که برای کارسازی ناحق به کسی بدهند و در اصطلاح قوانین ایران، به مال یا وجهی گتمته می‌شود که از طرف کارکنان و مأمورین دولتی به سبب انجام وظیفه گرفته می‌شود. از نظر حقوقی، جرم ارتشاء از جرایم عمومی غیر قابل گذشت است و البته گیرنده وجه یا مال باید با علم و اطلاع و سوء نیت اقدام به گرفتن وجه یا مال کند و به جرم بودن عمل خود آگاهی داشته باشد. همچنین قبول رشوه باید برای انجام یا ترک فعل در خصوص کاری باشد که مربوط به سازمان دولتی، قضایی و نهادهای است. انواع مجازات‌های تعیین شده برای جرم ارتشاء در قوانین کشوری

با توجه به مبلغ موضوع جرم، عبارت‌ند از:

۱- حبس از شش ماه تا ۱۵ سال و در مواردی حبس‌ابد؛
۲- شلاق؛
۳- انفصال دائم از مشاغل دولتی؛
۴- ضبط مال موضوع ارتشاء، به نفع دولت به عنوان تعزیر یا مجازات.

همچنین در مواردی که جرم مشمول مادهٔ ۴ قانون تشدید مجازات‌ها

مجازات باشد یعنی با تشکیل یا رهبری شبکهٔ چند نفری صورت بگیرد، در صورتی که مصداق اِفساد فی الارض باشد مجازات مرتکبین اِفساد فی الارض اعمال می‌شود و الا علاوه بر جزای نقدی و ضبط اموال کسب شده از طریق رشوه، حبس از ۱۵ سال تا ابد خواهد بود و شدت مجازات در این موارد به خاطر این است که ارتشاء جرم از طریق تشکیل یا رهبری شبکه چند نفری ممکن است باعث اختلال در نظم اقتصادی کشور شود. شروع به جرم ارتشاء از نظر حقوقی، قابل تصور و عملی است و مطابق تبصره ۳ ماده ۳ قانون تشدید مجازات، شروع به جرم، حسب مورد حداقل مجازات مقرر در آن مورد خواهد بود. در خصوص جرم رشوا (رشوه دادن) نیز باید گفت که از جرایم عمومی و غیر قابل گذشت بوده و تمام نتایج مترتب بر جرم ارتشاء، از نظر عنصر معنوی در این مورد نیز صادق است.(ر.ک:جعفری لنگرودی، محمد ترمنبولی‌حقوق، تهران، انتشارات، کتابخانه گنج دانش، ۱۳۷۸، چاپ اول، ج ۳؛ نورزاد، رشوه؛ عرض در حقوق کیفری اسلام و ایران، نشر آریان، ۱۳۸۶، چاپ اول؛ گلدویان، ایرج، حقوق جزای اختصاصی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۵، چاپ دوازدهم).

راه‌های مبارزه با رشوه خواری

برای تضمین اجرای قوانین و به ثمر رسیدن آن‌ها هیچ چیز مؤثرتر از فراهم کردن زمینه و آمادگی‌های اجتماعی نیست و تنها برخورد با معلول‌ها و احکام زندان، تعزیر، مجازات و ...چندان کارایی نخواهد داشت؛ از این رو اسلام و قرآن مجید روی بستر سازی اجتماعی و برای آوردن زمینه برای جلوگیری از انحراف‌ها تأکید بسیار دارند. و باطل را حق جلوه دهند و لذا نه تنها در جابه جایی ظالمانه اموال و حقوق مردم نقش دارند، بلکه می‌توانند حتی در جابه جایی عرض و جان مردم نیز نقش داشته باشند و حکم به سلب مالی یا جانی داده و زنی را بر مردی حرام یا حلال کنند.
قدرت قضاات محکام و حاکمان و کارگزاران دولتی و دسترسی آنان به جان و مال و عرض مردم موجب می‌شود که آنان بیشتر از دیگران در معرض خطر رشوه خواری و سایر شیوه‌های حرام خواری چون اختلاس، غزاش می‌کند که رشوه خواری در میان این گروه افراد در گذشته تاریخ رواج داشته است و احبار و دانشمندان یهودی به سبب جایگاه اجتماعی و قدرت اعمال نفوذ خودشان، گرایش به رشوه خواری داشتند و این چنین حقوق مردم را تضییع می‌کردند. (مائده، آیات ۵۹ و ۶۳)

رشوه به نام هدیه

از نظر آموزه‌های وحیانی اسلام رشوه دادن به نامهای دیگری چون هدیه و حق حساب وپول چایی و شیرینی ومژدگانی وتعبیری ازاین قبیل تغییری در ماهیت آن نمی‌دهد ودر همه این عناوین، رشوه محسوب می‌شود. به رسول خدا(ص) خبر دادند یکی از فرماندارانش رشوه‌های تحت عنوان هدیه یا پذیرفته، حضرت برآشتفت و به او فرمود:

زبان‌های دنیوی و اخروی ترک زکات

■ علی‌قنبریان

در روایات متعددی زکات به عنوان یکی از پایه‌های دین اسلام شمرده شده است و فرموده‌اند: بنای اسلام بر پنج پایه استوار است: نماز، حج، زکات، روزه و ولایت. (محاسن ج ۱ ص ۲۸۶)
در ذیل به برخی از زبان‌های دنیوی ترک زکات اشاره می‌گردد:

۱- **تلف شدن مال**: امام محمد باقر(ع)، اموال خود را با دادن زکات حفظ کنند، و با صدقه مریض‌های خود را مداوا نمایند، و هیچ مالی نه درخشکی و نه در دریا تلف نمی‌شود مگر آنکه به واسطه ندادن زکات است. (توابع‌الاعمال ص ۴۶)
همچنین حضرت صادق(ع) در حدیث دیگری فرمودند: «حصونا اموالکم بالزکاة و انا ضامن لکم ما یتوی فی بر او یجر بعد اداء حق‌الله» (بخارج ج ۹۳ ص ۱۳۰)
اموال خود را از طریق پرداخت زکات بیمه کنید و اگر بعد از پرداختن زکات مالی تلف شد، ضمن آن هستم.

۲- **هزینه در راه اشراز**: رسول خدا(ص) فرمود: «من حقا منع مالی من الاخیار اختیارا صرف الله‌ مالی الاشرار اضطرارا» (بخارج ج ۹۳ ص ۱۳۱) (کسی که مال خود را از مصرف در راه خیر معاف کند، خدا را تهرزاد و در راه حق مال خود را صرف نکند، دو برابر آن مقدار را در راه باطل صرف خواهد کرد).

۳- **هزینه در راه اشراز**: رسول خدا(ص) فرمود: «من منع مالی من الاخیار اختیارا صرف الله‌ مالی الاشرار اضطرارا» (بخارج ج ۹۳ ص ۱۳۱) (کسی که مال خود را از مصرف در راه خیر معاف کند، خدا را تهرزاد و در راه اشراز با اجبار صرف خواهد نمود).

۴- **کمبود و قحطی**: رسول خدا(ص) فرمود: «لولا لات آمتی بخیر ما تلخاو و نهادوا و ادوا الأمانه». أقاموا الصلاه و اتوا الزکاة فانما لم یفعلوا ذلك ابتلوا بالقحط و السنین» (عیون‌اخبار ج ۲ ص ۲۹) (امت من تا مادامی که یکدیگر را دوست بدانند و هدیه دهند و ادای امانت کنند اهل نماز و زکات باشند در خیر و سعادت

❖ **روایات متعددی زکات به عنوان یکی از پایه‌های دین اسلام شمرده شده است و فرموده‌اند: بنای اسلام بر پنج پایه استوار است: نماز، حج، زکات، روزه و ولایت.**

❖❖❖

❖ **زکات درمان دردهای اقتصادی جامعه است و همان گونه که اگر برای عضوی از بدن کسی ناراحتی پیش بیاید او را از حرکت می‌اندازد، در جامعه نیز اگر گروهی بامشکلات روبه‌رو شوند، حرکت آن جامعه فلج می‌شود.**

۴- **معرووم شدن از تولید و تعمیر مراکز دینی**: قرآن می‌فرماید: مشرکان حق تعمیر مساجد را ندارند، بلکه تعمیر و آباد کردن آن تنها سزاورا کسانی است که اهل نماز و زکات و شجاعت باشند. (توبه ۱۸)

۵- **علامت نفاق**: در ۶۷ سوره توبه که سیمای منافقان را بیسان می‌کند، می‌فرماید: «المنافقون و المنافقات بعضهم من بعض»- یقینن ایدنیهم تنسواالله فسنسبهم» (آنان دست خود را از کمک به دیگران می‌بندند و خدا را فراموش می‌کنند، خدا نیز با آنان رفتار فراموش‌شدگان را انجام می‌دهد).

۶- **قبول نشدن نماز و عبادات**: در روایات می‌خوانیم: «هللاالناس اولوا ازکاة اموالکم فممن لا یزکی لاصوله» (مستدرک الوصایل ج ۷ ص ۱۱) (ای مردم زکات اموال خود را بپردازید زیرا قبولی نماز وابسته به پرداختن زکات است).

۷- **مهرزدیف یاخواران**: حضرت علی(ع) فرمود: «مانع ازکاة کامل الربا» (کسی که زکات ندهد همچون رباخور است).

۸- **شوک ر به خدا**: در حدیث می‌خوانیم: «ها ماخال‌الحد شیمان من زکاة ماله الا مشرک بالله» (بخارج ج ۹۳ ص ۲۹)